

УДК 343.98:343.54

DOI <https://doi.org/10.32782/cuj-2026-2-4>**Волобуєва Олена Олексіївна**

кандидат юридичних наук, професор,

перший проректор

Донецького державного університету внутрішніх справ

ORCID: 0000-0002-8601-4344

ОСОБА СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬНИКА У СТРУКТУРІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

У статті досліджено місце особи сексуального насильника у структурі криміналістичної характеристики статевого кримінального правопорушення, передбачених статтями Розділу IV КК України. Констатується, що сексуальна потреба та її задоволення є фізіологічною функцією людського організму, генетично запрограмованою на рівні інстинкту, проте спосіб реалізації цієї потреби перебуває під суттєвим впливом соціального середовища та безпосереднього оточення особи. Тому у кримінальному провадженні щодо зазначених кримінальних правопорушень принципово важливим є дослідження соціальних зв'язків сексуального насильника, які перебувають у закономірному зв'язку з іншими елементами криміналістичної характеристики. Обґрунтовується теза про те, що типові риси особи сексуального насильника детерміновані наявністю чи відсутністю соціального зв'язку знайомства між ним і потерпілою особою. На підставі цього критерію запропоновано виокремлення двох категорій правопорушників. До першої належать особи, які були незнайомі потерпілій: вони вчиняють кримінальні правопорушення сексуального характеру шляхом підстерезення випадкової жертви та нападу на неї в безлюдному місці із застосуванням фізичного насильства або погрозою його застосування. У межах цієї категорії виокремлено та охарактеризовано підгрупи «гвалтівників-нападників» і «гвалтівників-маніяків» із зазначенням їх характерологічних особливостей, що мають значення для організації розшуку, ідентифікації підозрюваного та побудови системи доказування. До другої категорії належать правопорушники, знайомі потерпілій: вони використовують довірливі стосунки, що склалися у сферах подружніх, побутових, трудових, творчих та службових відносин. Серед представників цієї групи виокремлено «чоловіків-насильників», «побутових насильників», «дружніх насильників» і «службових насильників» із розкриттям специфіки механізму вчинення ними кримінального правопорушення та особливостей формування предмета доказування. Наведені класифікаційні групи правопорушників мають відмінні характерологічні особливості, що суттєво впливають на визначення напрямків розслідування та системи доказування обставин вчинення статевого кримінального правопорушення.

Ключові слова: статево кримінальне правопорушення, сексуальне насильство, особа правопорушника, потерпіла особа, соціальний зв'язок, знайомство, добровільна згода.

Volobueva O. O. Peculiarity of a sex offender in the criminal structure characteristics of criminal offenses against sexual freedom and sexual integrity of individuals

The article examines the place of the sexual abuser's personality in the structure of the criminalistic characteristics of sexual criminal offenses under Articles 152, 153, Part 3 of Articles 154–156-1 of the Criminal Code of Ukraine. It is established that sexual need and its satisfaction constitute a physiological function of the human body, genetically programmed at the level of instinct, while the manner of satisfying this need is significantly shaped by the social environment and the specific surroundings of the individual. Accordingly, in criminal proceedings concerning these offenses, it is of fundamental importance to examine the social ties of the sexual abuser, which are in a natural connection with other elements of the criminalistic characteristics. The thesis is substantiated that the typical features of a sexual abuser's personality are determined by the presence or absence of a social connection of acquaintance

between the offender and the victim. On the basis of this criterion, two categories of offenders are proposed. The first category comprises persons who were strangers to the victim: they commit sexual criminal offenses by stalking a random victim and attacking her in a deserted place using physical violence or the threat thereof. Within this category, the subgroups of "assault rapists" and "rapist-maniacs" are identified and characterized, with attention to their typological features relevant to search operations, identification of the suspect, and the construction of the evidentiary system. The second category consists of offenders acquainted with the victim, who exploit trust relationships formed in the context of marital, domestic, occupational, creative, and official relations. Within this group, "spousal abusers", "domestic abusers", "friendly abusers", and "official abusers" are distinguished, with disclosure of the mechanism of the criminal offense and the specifics of the subject of proof. The identified classification groups of offenders possess distinctive characterological features that significantly affect the determination of investigative directions and the evidentiary system for proving the circumstances of sexual criminal offenses.

Key words: *sexual criminal offense, sexual violence, identity of the offender, victim, social connection, acquaintance, voluntary consent.*

Вступ. У кримінальному провадженні щодо статевих кримінальних правопорушень особа правопорушника традиційно посідає особливе місце в структурі криміналістичної характеристики. Це зумовлено специфікою механізму вчинення таких правопорушень: вони, як правило, здійснюються в умовах неочевидності, і одним із першочергових завдань досудового розслідування є встановлення та ідентифікація підозрюваного як особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Розшук підозрюваного здійснюється за ознаками зовнішності та за способом підготовки і вчинення кримінально протиправних дій за наявності відповідних даних на початковому етапі розслідування. Ідентифікація здійснюється шляхом проведення ідентифікаційної експертизи за матеріальними слідами, виявленими під час огляду місця події (слідами рук, ніг тощо), а також шляхом пред'явлення для впізнання за наявності очевидців. Таким чином, дослідження особи правопорушника в криміналістичних методиках є актуальним теоретично і практично значущим завданням. Це повною мірою стосується статевих кримінальних правопорушень, які можуть бути класифіковані за ознакою наявності чи відсутності соціального зв'язку знайомства між правопорушником і потерпілою особою [1].

Матеріали та методи. Методологічну основу дослідження становлять загальнонауковий діалектичний метод пізнання соціально-правових явищ, системно-структурний метод (застосований при аналізі структури криміналістичної характеристики статевих кримінальних правопорушень та її елементів), порівняльний метод (при зіставленні характерологічних

особливостей різних категорій сексуальних насильників), а також класифікаційно-типологічний метод (при групуванні правопорушників залежно від характеру соціального зв'язку з потерпілою). Емпіричну базу склали матеріали слідчо-судової практики у провадженнях щодо статевих кримінальних правопорушень, підручники і навчальні посібники з криміналістики останніх років видання [2; 3], а також наукові статті, присвячені особистості статевого правопорушника [4; 5; 6; 7]. Теоретичну базу дослідження склали, зокрема, наукові праці у сфері кримінального права, криміналістики, а також психологічні та сексологічні дослідження [8; 9], що розкривають природу сексуальної поведінки людини та відхилень від її соціально прийнятних форм.

Результати. Відомості про особу сексуального насильника є ключовими у криміналістичній характеристиці статевих кримінальних правопорушень. Першочерговим завданням у провадженнях цієї категорії є встановлення підозрюваного та підстав для повідомлення про підозру. Саме навколо особи підозрюваного здійснюється низка слідчих (розшукових) дій, пов'язаних із доказуванням обставин вчинення кримінального правопорушення сексуального характеру. Одним із найважливіших завдань доказування є встановлення факторів, що зумовили вчинення насильницьких дій.

Потреба у статевих стосунках притаманна кожній людині, проте має різну значущість у житті різних осіб. Вчені-сексологи відзначають, що прагнення до сексуальних контактів є вродженим інстинктом поряд із потребою у харчуванні. Сексуальна потреба є функцією людського організму, генетично

запрограмованою на рівні інстинкту й спрямованою на продовження роду, але її реалізація може супроводжуватися відхиленнями [8, с. 45; 9, с. 108–116]. Суттєвий вплив на спосіб задоволення цієї фізіологічної потреби конкретною особою чинить соціальне середовище загалом і безпосереднє оточення зокрема. У цьому аспекті принципово важливим є врахування наявності чи відсутності соціального зв'язку між сексуальним насильником і потерпілою особою.

За ознакою існування чи відсутності такого соціального зв'язку статеві кримінальні правопорушення класифікуються на дві групи: 1) кримінальні правопорушення, що вчиняються незнайомими потерпілій особами; 2) кримінальні правопорушення, що вчиняються знайомими потерпілій особами. Залежно від класифікаційної групи особа правопорушника, як свідчить слідчо-судова практика, має різний набір соціально-психологічних особливостей. Їх урахування у кримінальному провадженні є важливим як з точки зору розшуку й ідентифікації правопорушника, так і з точки зору встановлення та доказування обставин вчинення насильницьких дій сексуального характеру.

Особа сексуального насильника, який був незнайомий потерпілій особі.

Правопорушники цієї категорії вчиняють зґвалтування та інші насильницькі дії сексуального характеру шляхом підстерення випадкової жертви і здійснення нападу на неї у безлюдному місці. При цьому, як правило, застосовується фізичне насильство або висловлюється погроза його застосування. Таких правопорушників можна поділити на «гвалтівників-нападників» і «гвалтівників-маніяків».

«Гвалтівники-нападники» – це групи неповнолітніх або молоді чоловіки, які нерідко вчиняють сексуальне насильство не тільки задля задоволення власної сексуальної потреби, але й з метою самоствердження шляхом демонстрації фізичної та психічної переваги щодо неповнолітніх або осіб жіночої статі. Нерідко вчинення насильницьких дій сексуального характеру супроводжується демонстративним приниженням і катуванням. Останнім часом набули поширення випадки,

коли правопорушники у групі здійснюють відеозйомку своїх дій на мобільний телефон із подальшим поширенням відео в соціальних мережах. Типологічними асоціальними рисами «гвалтівників-нападників» є: зневажливе ставлення до осіб жіночої статі та неповнолітніх; агресивність і жорстокість; статева розбещеність; схильність до систематичного вживання алкоголю чи наркотиків. Таким чином, «гвалтівники-нападники» становлять своєрідну маргінальну соціальну групу, до якої можуть входити раніше судимі особи за насильницькі кримінальні правопорушення, а також особи, які притягалися до відповідальності за адміністративні правопорушення.

«Гвалтівники-маніяки» – це особи чоловічої статі, яким властиві певні психічні відхилення (аномальний статевий потяг, підвищена збудливість, дратівливість, істеричність). Такі аномалії, як правило, не впливають на осудність особи. На відміну від «гвалтівників-нападників» представники цієї підгрупи не виявляють яскраво виражених асоціальних рис, оскільки вчиняють кримінальні правопорушення сексуального характеру не з антисоціальних мотивів, а під впливом психічних вад. Вони нерідко характеризуються наявністю вищої освіти, авторитетом у трудовому колективі, соціальною активністю та іншими позитивними якостями – прикладом можуть бути особистості Анатолія Сливка, Сергія Ткача та ін. [10]. Особливістю вчинюваних ними кримінальних правопорушень є те, що статеве задоволення вони отримують лише під час спостереження агонії жертви, внаслідок чого вчинення сексуального насильства, як правило, завершується смертю потерпілої особи. Поширеною особливістю цієї категорії правопорушників є патологічний фетишизм щодо речей своїх жертв, які вони нерідко забирають і зберігають.

Особа сексуального насильника, який був знайомий потерпілій особі.

Правопорушники цієї категорії вчиняють зґвалтування та інші насильницькі дії сексуального характеру шляхом використання довірливих стосунків із потерпілою особою. Рівень знайомства і, відповідно, довірливих відносин може бути різним. Так, А. Ф. Волубуєв і Т. А. Орлова відзначають, що рівень

знайомства може визначатися тим, що насильник і потерпіла особа можуть бути подружжям або колишнім подружжям; потерпілою може бути й інша особа, з якою підозрюваний (обвинувачений) перебуває чи перебував у близьких стосунках [11, с. 51]. У всякому разі йдеться не про короточасне знайомство, а про стабільний соціальний зв'язок, що використовується правопорушником. Залежно від характеру такого зв'язку цих правопорушників можна поділити на «чоловіків-насильників», «побутових насильників», «дружніх насильників» і «службових насильників».

«Чоловіки-насильники» – це особи, які перебувають у зареєстрованому шлюбі і застосовують сексуальне насильство стосовно своєї дружини, тобто вчиняють дії сексуального характеру без її добровільної згоди. За об'єктивною стороною шлюбне сексуальне насильство є суміжним із домашнім насильством, кримінальна відповідальність за яке передбачена ст. 126-1 КК України. Однак шлюбне сексуальне насильство не охоплюється зазначеною нормою і підлягає окремій кваліфікації за статтями 152 або 153 КК України, якими передбачено кримінальну відповідальність за звалтування або вчинення насильницьких дій сексуального характеру без добровільної згоди потерпілої особи, здійснені щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою правопорушник перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах.

«Побутові насильники» – це чоловіки, які проживають спільно з потерпілою особою в одній квартирі або будинку і пов'язані з нею повсякденними побутовими відносинами. Такі відносини можуть складатися, наприклад, між чоловіком і сестрою дружини, яка постійно або тимчасово проживає разом із нею, або дочкою дружини від першого шлюбу. Побутові відносини й щоденне спілкування можуть бути використані зловмисником для вчинення кримінального правопорушення сексуального характеру.

«Дружні насильники» – це особи, які разом із потерпілою належать до певної соціальної групи, пов'язаної спільними заняттями та інтересами (трудовий колектив, студентська група, сусіди тощо). Особливістю цієї групи є те,

що її члени щоденно контактують між собою й у певних життєвих ситуаціях зустрічаються для спільного проведення часу (корпоративи, дні народження, вечірки, пікніки тощо). Фактор особистого знайомства і спільність інтересів використовуються зловмисником для задоволення сексуальних потреб із перетинанням межі дозволеного – за відсутності добровільної згоди іншої особи на сексуальний контакт. Для усунення вірогідної прямої відмови правопорушник може вдаватися до застосування алкоголю чи наркотичних засобів із метою приведення потерпілої до безпорадного стану. Таким чином, із використанням фактора знайомства формується проблемна для доказування ситуація, зміст якої визначається двома протилежними версіями сторін: «добровільна згода була» – «добровільна згода була відсутня».

«Службові насильники» – це особи, які щодо членів певного трудового колективу мають управлінські повноваження і використовують їх для задоволення сексуальних потреб за відсутності добровільної згоди потерпілої особи. Йдеться про використання службовою особою залежності підпорядкованих осіб у виконанні ними трудових обов'язків (обсягу навантаження, заходів матеріального заохочення, сприяння кар'єрному підвищенню тощо). Ця категорія правопорушників зустрічається не лише у трудових відносинах, але й у творчих колективах, освітній сфері, армії та ін. Так, у травні 2025 року паризьким судом був визнаний винним у сексуальному насильстві щодо двох жінок відомий французький актор і режисер Жерар Депардье (вирок – 18 місяців умовного ув'язнення) [12]. Кримінальні провадження щодо цієї категорії сексуальних насильників мають місце й в Україні, однак обвинувальні вирoki на сьогодні одиничні – ймовірно, з огляду на значну складність доказування у подібних провадженнях.

Висновки. Узагальнюючи викладене, можна зробити такі висновки. Відсутність чи наявність соціального зв'язку знайомства між сексуальним насильником і потерпілою особою є суттєвим чинником, що зумовлює характерологічні особливості правопорушника і закономірно пов'язаний з іншими елементами

криміналістичної характеристики статевої кримінальної правопорушники, незнайомі потерпілій, характеризуються антисоціальними установками та відповідною поведінкою при задоволенні сексуальних потреб, що проявляється зокрема у застосуванні фізичного насильства або погрози нападу («гвалтівники-нападники», «гвалтівники-маніяки»). Ці особливості є визначальними для розшуку правопорушника, його ідентифікації та побудови системи доказування факту вчинення сексуального нападу підозрюваною особою.

Правопорушники, знайомі потерпілій, характеризуються, як правило, відсутністю тих

асоціальних рис і форм поведінки, що є типовими для попередньої групи. Для насильницького задоволення власних сексуальних потреб вони використовують обставини знайомства, що склалися у колі наближених до них осіб у силу подружніх, побутових, трудових, творчих, освітянських та службових стосунків («чоловіки-насильники», «побутові насильники», «дружні насильники», «службові насильники»). Тому, на відміну від попередньої групи правопорушників, доказування у цих провадженнях зосереджується навколо ключового питання: «чи була добровільна згода потерпілої особи».

Література

1. Волобуєва О.О. Криміналістична класифікація статевої кримінальної правопорушники: проблеми доказування. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2024. Т. 35 (74). № 2. С. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.2/15>
2. Криміналістика : підручник / В. В. Пяковський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодин та ін. ; за заг. ред. В. В. Пяковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 752 с.
3. Криміналістика : підручник / Р. І. Благута, О. І. Гарасимів, О. М. Дуфенюк та ін. ; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. 4-те вид., перероб. і допов. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 820 с.
4. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Особа правопорушника як елемент криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2021. № 53. С. 128–131. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.53.25>
5. Воробей В. М. Особливості виявлення сексуального насильства щодо особи, яка перебуває у сімейних або близьких відносинах. Юридична наука. 2020. №4 (106). Т. 2. С. 192–199. DOI: [10.32844/2222-5374-2020-106-4-2.24](https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-106-4-2.24)
6. Козлюк Л.Г. Соціально-демографічна характеристика осіб, які вчинили статево кримінальне правопорушення щодо неповнолітнього. Часопис Київського університету права. 2010. № 3. С. 245–248. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/36/3-2010-pdf> (дата звернення 01.04.2026)
7. Лісова А.Ю. Особа правопорушника як структурний елемент криміналістичної характеристики зґвалтування. Порівняльно-аналітичне право. 2013. № 4. С. 282–285. URL: https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/07/4_2013.pdf (дата звернення: 02.04.2026)
8. Фрейд З. Три нариси з теорії сексуальності / Переклад на українську мову з видання: Freud S. Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie. Leipzig und Wien. 1905. 84 р. Психологія і суспільство. 2008. № 4. С. 45–91. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/30459/1/Фрейд.pdf> (дата звернення: 02.04.2026)
9. Берн Е. Секс у людському коханні. Ігри, в які грають у ліжку / переклад з англ. О. В. Стукало. Харків: Вид-во КСД, 2020. 256 с. URL: <https://bookclub.ua/catalog/e-books/e-books-psychology/> (дата звернення: 02.04.2026)
10. Сатпаєв М. Серійні вбивці СРСП: гвалтівники, людожери та агенти КДБ. Український інтерес. 2025. URL: <https://uain.press/articles/serijni-vbivtsi-srsr-gvaltivniki-lyudozheri-ta-agenti-kdb-1014025> (дата звернення: 05.04.2026)
11. Волобуєв А. Ф., Орлова Т. А. Зґвалтування в Україні: проблемні питання доказування. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 5. Т. 2. С. 50–53.
12. Паньків О. Жерару Депардье винесли вирок за сексуальні домагання на зйомках: яке покарання отримав актор. 2025. URL: https://kino.24tv.ua/zheraru-depardye-ogolosili-virok-shho-stalosya_n2821949 (дата звернення: 05.04.2026)

References

1. Volobuieva, O.O. (2024). Kryminalistychna klasyfikatsiia statevykh kryminalnykh pravoporushen: problemy dokazuvannia [Criminalistic classification of sexual criminal offenses: problems of proof].

Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: yurydychni nauky. T. 35 (74). № 2. S. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.2/15> [in Ukrainian]

2. Kriministyka: pidruchnyk / Pyaskovskiy V.V., Chornous Yu.M., Samodin A.V. ta in.; za zah. red. V.V. Pyaskovskoho. 2-he vyd., pererob. i dopov. (2020). Kharkiv: Pravo. [in Ukrainian]

3. Kryminalistyka: pidruchnyk / Blahuta R.I., Harasymiv O.I., Dufeniuk O.M. ta in.; za zah. red. Ye.V. Priakhina. 4-te vyd., pererob. i dopov. (2023). Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. [in Ukrainian]

4. Nikitina-Dudikova, H.Yu. (2021). Osoba pravoporushnyka yak element kryminalistychnoi kharakterystyky kryminalnykh pravoporushen proty statevoi svobody ta statevoi nedotorkanosti ditei [The identity of the offender as an element of the criminalistic characteristics of criminal offenses against the sexual freedom and sexual inviolability of children]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia.* № 53. S. 128–131. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.53.25> [in Ukrainian]

5. Vorobei, V.M. (2020). Osoblyvosti vyivlennia seksualnogo nasylstva shchodo osoby, yaka perebuvaie u simeinykh abo blyzkykh vidnosynakh [Features of detecting sexual violence against a person in family or close relationships]. *Iurydychna nauka.* №4 (106). T. 2. S. 192–199. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-106-4-2.24 [in Ukrainian]

6. Kozliuk, L.H. (2010). Sotsialno-demografichna kharakterystyka osib, yaki vchynyly stateve kryminalne pravoporushennia shchodo nepovnlitnoho [Socio-demographic characteristics of persons who committed sexual criminal offenses against minors]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava.* № 3. S. 245–248. Retrieved from: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/36/3-2010-pdf> [in Ukrainian]

7. Lisova, A.Yu. (2013). Osoba pravoporushnyka yak strukturnyi element kryminalistychnoi kharakterystyky zgvaltuvannia [The identity of the offender as a structural element of the criminalistic characteristics of rape]. *Porivnialno-analitychne pravo.* № 4. S. 282–285. Retrieved from: https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/07/4_2013.pdf [in Ukrainian]

8. Froid, Z. (2008). Try narysy z teorii seksualnosti [Three essays on the theory of sexuality]. *Psykhoholohiia i suspilstvo.* № 4. S. 45–91. Retrieved from: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/30459/1/Фройд.pdf> [in Ukrainian]

9. Bern, E. (2020). Seks u liudskomu kokhanni. Ihry, v yaki hraiut u lizhku [Sex in human loving. Games people play in bed] / pereklad z anhl. O.V. Stukalo. Vyd-vo KSD. Retrieved from: <https://bookclub.ua/catalog/e-books/e-books-psychology/> [in Ukrainian]

10. Satpaiev, M. (2025). Seriini vbyvti SRSR: hvaltivsnyky, liudozhery ta ahenty KDB [Serial killers of the USSR: rapists, cannibals and KGB agents]. Retrieved from: <https://uain.press/articles/serijni-vbivtsi-srsr-gvaltivniki-lyudozheri-ta-agenti-kdb-1014025> [in Ukrainian]

11. Volobyiev, A.F., Orlova, T.A. (2019). Zgvaltuvannia v Ukraini: problemni pytannia dokazuvannia [Rape in Ukraine: problematic issues of proof]. *Visegrad Journal on Human Rights.* № 5. T. 2. S. 50–53. [in Ukrainian]

12. Pankiv, O. (2025). Zheraru Depardie vynesly vyrok za seksualni domahannia na ziomnkakh: yake pokarannia otrymal aktor [Gerard Depardieu was sentenced for sexual harassment on set: what punishment the actor received]. Retrieved from: https://kino.24tv.ua/zheraru-depardye-ogolosili-virok-shho-stalosya_n2821949 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 17.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026